

ANNE VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUM VE BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

*An Overview of Preschoolers' Social Adaptation According to the Views of
their Mothers and Teachers*

*Münevver CAN YAŞAR**

ÖZET

Araştırmada, anne ve öğretmen görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarının bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden normal gelişim gösteren 5-6 yaş çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubuna, ilköğretim okulları arasından tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen dört ilköğretim okulu bünyesinde bulunan anasınıflarından toplam 110 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada, "Genel Bilgi Formu" ve Işık (2007) tarafından geliştirilen "Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği" kullanılmıştır. Deneklerin ölçekten aldıkları puanlar normal dağılım sergilemediği için iki gruplu karşılaştırmalar non-parametrik ölçümlerden Mann Whitney U-Testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, anne görüşlerine göre okul öncesi eğitime devam süresi ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, öğretmen görüşlerine göre ise iki yıl ve daha fazla süredir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar lehine sosyal uyum puanları ($U_{(A-Ö)}= 1110,5$, $p<.05$) açısından anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca anne ve öğretmen görüşleri arasında, sosyal uyumsuzluk açısından anlamlı bir fark olduğu ($p<.05$) saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitim, sosyal beceriler, sosyal uyum.

ABSTRACT

The study aimed to identify the social adaptation and abilities of children attending to a preschool institution according to the views of their mothers and teachers. The population of the study was comprised of 5-6 year old children who were showing normal developmental characteristics and attending to preschool classes of elementary schools which were located in Afyonkarahisar and thereby affiliated to the Ministry of National Education. The sample for the study consisted of a total number of 110 children from those preschool classes of randomly selected four elementary schools amongst all the schools aforementioned. To gather data, "General Information Form" and "Social Adaptation and Ability Scale" which was developed by Işık (2007) were used. Since the scores did not show normal

* Yrd. Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, munevver2002@yahoo.com

distribution, Mann Whitney U-Test was used in order to analyze the two group comparisons. The findings revealed that there was no significant difference between the duration of preschool education and the children's social adaptation or dissonance scores according to their mothers' views whereas according to the teachers' views it was found out that there was a significant difference in social adaptation scores ($U_{(A-O)}= 1110,5$, $p<.05$) in favor of children attending to preschool institution for two or more than two years. Besides, a significant difference existed between the views of the mothers and the teachers in terms of social dissonance scores ($p<.05$).

Keywords: *Early childhood education, social abilities, social adaptation.*

GİRİŞ

Çocuklar, sosyal bir çevre içinde dünyaya gelirler. İçinde doğdukları sosyal çevrenin çocuklara karşı tutumu, tepkileri, davranış özellikleri ve onların gereksinimlerini karşılayış biçimleri; sosyal gelişim ve kişilik yapısının biçimlenmesinde önemli bir etkidir. Çocuklarda sosyal gelişim, sosyal uyum ve becerilerin kazanımı ile ilişkilidir. Sosyal beceriler, bireyin diğer insanlarla iletişimini kolaylaştırıcı etkisi nedeniyle, insan yaşamında önemli bir yere sahiptir. Sosyal becerilerin günlük yaşamda etkili bir şekilde kullanılması sonucu ise sosyal uyum oluşmaktadır (Avşar ve Öztürk-Kuter, 2007:198; Günindi, 2008:7).

Sosyal uyum, toplumsal beklentilere uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği (Işık, 2007:14), sosyal beceriler ise bireylerin sosyal ortamlarda yeterli bir şekilde davranabilmelerini sağlayan sosyal açıdan kabul edilebilir öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Johns vd., 2005:2; Günindi, 2008:18; Durualp ve Aral, 2010:161). Sosyal beceriler sosyal yeterlilik için gerekli olan nitelikleri içinde barındırmaktadır (Johns vd., 2005:2). Sosyal uyum ve beceriler, iletişim kurma, arkadaş edinme, diğer bireylerin duygularını anlama, işbirliği yapma, duygu ve düşüncelerini açıklama, yardım etme, hoş görülme olma, kurallara uyma gibi becerileri kapsamaktadır (Shapiro, 2004:52; Ekinci-Vural, 2006:30).

Okul öncesi dönem, çocukların sosyal uyum ve becerilerinin gelişimi açısından önemli ilerlemeler kaydettikleri bir zaman dilimi olması açısından kritik bir değere sahiptir. Bu dönemde, çocukların sosyal uyum ve becerilerinin gelişiminde anne babalara ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir (Winsler ve Wallace, 2002:54; Greene ve Burleson, 2003:137; Wortham, 2005:266).

Aile, okul öncesi dönemde çocukların yaşamında etkili bir sosyalleşme kurumu olarak dikkati çekmektedir. Aile, çocukların sosyal açıdan kabul edilebilir davranış biçimleri geliştirebilmelerine rehberlik etmektedir.

Çocuklar sosyal becerileri, anne babalarıyla ya da bakıcı durumundaki kişilerle ilişki kurarak öğrenmeye başlarlar; daha sonra kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinlerin sosyal gruba katılımı yoluyla sosyal becerilerini geliştirirler (Cook, 2003:2). Başkalarını gözlemleyerek ve onları taklit ederek davranış biçimleri kazanan çocuklar için, anne-babaların onlarla kurduğu iletişim ve eğitiminde izlediği tutum, çocukların sosyal uyum ve becerilerinin boyutunu önemli ölçüde şekillendirmektedir (Maccoby, 2000:6; Greene ve Burleson, 2003:137; Avcıoğlu, 2007:89; Brewer, 2007:23; Işık, 2007:1; Günindi, 2008:7; Akman ve Gülay, 2008:24).

Okul öncesi eğitim kurumlarının da çocukların sosyal uyum ve becerilerinin gelişiminde önemli bir yeri bulunmaktadır. Hong (2004), yetişkinlik yıllarında bireyin içinde bulunduğu toplumun sosyal kurallarına uygun davranışlar geliştirebilmesinin, okul öncesi dönemde verilecek sosyal beceri eğitimi ile mümkün olabileceğini belirtmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar kendilerini anlamayı, ifade etmeyi, kendi özelliklerinin farkına varmayı aynı zamanda başkalarının varlığını kabul etmeyi, haklara saygılı olmayı, işbirliği yapmayı uyarıcı bir çevre yoluyla öğrenirler. Bu, çocukların tüm gelişim alanlarına katkı sağlamakla birlikte sosyal uyumlarını ve becerilerini de desteklemektedir. Yapılan araştırmalar okul öncesi eğitimin; çocuklarda gözlenen paylaşma, işbirliği yapma, iletişim kurma gibi sosyal becerilerin sıklığındaki artışta etkisi olduğunu ortaya koymaktadır (Lawhon ve Cobb, 2002:115; Shedd, 2005:33; Boyle, 2006:18; Kurt, 2007:2).

Okul öncesi dönemde ilk sosyal gelişimini ailede gerçekleştiren çocukların, okulda en çok iletişimde buldukları, kendilerine model aldıkları, gözlemledikleri kişi okul öncesi öğretmenleridir. Öğretmenler, anne babadan sonra çocuklarla en çok ilişkisi olan yetişkinlerdir. Anne-baba tutumlarında olduğu gibi öğretmenlerin de çocuklara yaklaşımlarında izledikleri tutum ve davranışlar çocukların sosyal uyum ve becerilerini etkilemektedir (Winsler ve Wallace, 2002:43; Gül, 2003:8; Wortham, 2005:274). Bu dönemde anne babaların ve öğretmenlerin, sosyal becerilerin niçin kazanılması gerektiğini ve bu becerilerin çocukların yaşamındaki değerini bilmeleri gerekmektedir (McArthur, 2002:183). Anne babalar ve öğretmenler, sosyal becerilerin neler olduğu ve hangi yaşlarda nasıl bir destekle geliştirilebileceği konusunda gelişimsel ve eğitimsel bilgilere sahip olmalıdırlar (Utay ve Utay, 2005:253). Yapılan araştırmalar, okul öncesi dönemde güçlendirilen sosyal yeterliliğin, uzun dönemde çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve akademik becerilerinin gelişimi üzerinde son derece etkili olduğunu göstermektedir. Sosyal beceri eksikliğinin zarar verici etkileri hem çocukluk hem de yetişkinlik dönemi yaşamını etkilemekte; sosyal beceri eksikliğinin meydana getirdiği olumsuz sonuçlar bireylerin tüm yaşamına yayılmaktadır (Choi ve Kim, 2003:41; Denham ve Weisberg, 2005:28). Bu noktadan hareketle araştırma, anne ve öğretmen görüşlerine

göre çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

1. MATERYAL VE YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; anne ve öğretmen görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerini ortaya koyduğundan betimsel nitelikte olup tarama modeli tipindedir (Büyüköztürk vd., 2009:21).

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarının bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden normal gelişim gösteren 5-6 yaş çocukları oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubuna, ilköğretim okulları arasından tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen dört ilköğretim okulunun anasınıflarından toplam 110 çocuk dahil edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen çocukların demografik özellikleri incelendiğinde; çocukların %52,7'sinin kız, %47,3'ünün erkek olduğu %60,0'inin ilk çocuk, %30,9'unun son çocuk olduğu; %54,5'inin iki kardeş olduğu; %50,0'inin okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılı, %37,3'ünün ikinci yılı, %12,7'sinin ise üçüncü yılı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya dahil edilen çocukların ailelerinin demografik özellikleri incelendiğinde; çocukların annelerinin %52,7'sinin üniversite mezunu, %50,9'unun memur, %40,9'unun çalışmadığı; babalarının ise %71,8'inin üniversite mezunu, %60,9'unun memur olduğu belirlenmiştir.

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, çocuklar ve aileleri hakkındaki bilgileri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Genel Bilgi Formu" ve çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerini belirlemek amacıyla Işık (2007) tarafından geliştirilen "Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği" kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu: Çocuğun doğum tarihi, cinsiyeti, doğum sırası, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi, anne babanın öğrenim durumu, mesleği ve çalışma durumu ile ilgili sorular yer almaktadır. Genel bilgi formları, çocukların anneleri tarafından doldurulmuştur.

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği; Normal gelişim gösteren okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerilerini değerlendirmek amacıyla Işık (2007) tarafından geliştirilerek geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek sosyal uyum (1-17. maddeler) ve sosyal uyumsuzluk (18-25. maddeler)

olmak üzere iki alt faktörden ve 25 maddeden oluşmaktadır. Sosyal uyum alt faktörü, çocukların iletişim kurma, arkadaş edinme, empati yapabilme, diğer bireylerin duygularını anlama, sorunlarını çözebilme, işbirliği yapma, duygu ve düşüncelerini açıklama, yardım etme, hoş görülme olma, kurallara uyma gibi becerilerini değerlendiren 17 maddeden oluşmaktadır. Sosyal uyumsuzluk alt faktöründe ise, kavga etme, başkalarının sözünü kesme, çevreye zarar verme, kurallardan ve yaşamdan şikayet etme, öfkeli olma, kurallara uymayan arkadaşlarından etkilenme gibi becerilerini değerlendiren 8 madde yer almaktadır. Ölçeğin tüm maddeleri olumlu ifadelerden oluşmaktadır. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği çocuğu yakından tanıyan kişiler (anne-baba veya öğretmen) tarafından doldurulmaktadır. Ölçeğin sosyal uyum alt faktörü; “her zaman (3 puan)”, “bazen (2 puan)” ve “hiçbir zaman (1 puan)” ve sosyal uyumsuzluk alt faktörü; “her zaman (1 puan)”, “bazen (2 puan)” ve “hiçbir zaman (3 puan)” olarak derecelendirilen üçlü likert tipi işaretlemeyi gerektirmektedir. Sosyal uyum alt faktöründen alınabilecek en yüksek puan 51, en düşük puan 17 iken, sosyal uyumsuzluk alt faktöründen alınabilecek en yüksek puan 24, en düşük puan ise 8’dir. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği’nin alt faktörlerinden elde edilen puanlar toplanarak toplam sosyal beceri puanı elde edilmektedir. Ölçekten elde edilen puanın yüksek olması, çocuğun sosyal uyum ve becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin bir çocuğa uygulanabilmesi için, çocukların en az bir aylık süre ile izlenmesi gerekmektedir ve ölçek her çocuk için 10-15 dakikada uygulanabilmektedir. Yapılan geçerlik güvenilirlik çalışması sonucunda, sosyal uyum alt faktörü için güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,93$ ve sosyal uyumsuzluk alt faktörü için güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,83$ olarak belirlenmiştir (Işık, 2007:94). Durualp (2009) yaptığı güvenilirlik çalışması sonucu, sosyal uyum alt faktörü iç tutarlık güvenilirliğini $\alpha=0,92$, sosyal uyumsuzluk alt faktörü iç tutarlık güvenilirliğini ($\alpha=0,87$) olarak saptamıştır (s.201). Her iki çalışmada da ölçeğin güvenilirliği yüksek bulunmuştur. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, her çocuk için anneler ve öğretmenler tarafından ayrı ayrı doldurulmuştur.

1.4. Verilerin Analizi

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk Testi ile incelenmiştir. Deneklerin ölçekten aldıkları puanlar normal dağılım sergilemediği için iki gruplu karşılaştırmalarda (çocukların sosyal uyum ve becerileri ile okul öncesi eğitimi kurumuna devan süresi, anne ve öğretmen görüşleri) non-parametrik ölçümlerden Mann Whitney U-Testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2009:155). Anlamlılık seviyesi olarak .05 kullanılmış olup $p<.05$ olması durumunda anlamlı farklılığın olduğu, $p>.05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

2. BULGULAR VE TARTIŞMA

Anne ve öğretmen görüşlerine göre çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonuçları aşağıda sunularak tartışılmıştır.

Tablo 1. Anne görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi ile çocukların sosyal uyum ve beceri puan farklarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	OÖE Kurumuna Devam Süresi	N	Sıra Ortalama	U	p
Uyum	1. İlk Yılı	55	55,25	1498,5	0,933
	2. İki yıl ve üzeri	55	55,75		
Uyumsuzluk	1. İlk Yılı	55	52,76	1362,0	0,364
	2. İki yıl ve üzeri	55	58,24		

Tablo 1 incelendiğinde; anne görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılı olan çocuklar ile iki yıl ve daha fazla süredir devam eden çocuklar arasında sosyal uyum puanları ($U_{(1-2)} = 1498,5$, $p > .05$) ve sosyal uyumsuzluk puanları ($U_{(1-2)} = 1362,0$, $p > .05$) açısından anlamlı farklılık görülmemektedir. Bu sonuç, annelerin okul öncesi eğitimden beklentilerinin daha çok çocuklarının bilişsel gelişimlerinin desteklenmesi yönünde olmasından kaynaklı olabileceğini düşündürmektedir.

Tulan (2004) yaptığı çalışmada, anne babaların okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarının gelişim özelliklerine ilişkin beklentilerinin yüksek bir oranda bilişsel gelişim, dil gelişimi ve sosyal gelişimlerine yönelik olduğunu tespit etmiştir (Akt. Tokuç, 2007:139). Food vd. (2000) yaptıkları çalışmada, aileler %77'lik bir oranla okul öncesi eğitimin en önemli amacının okula hazırlık olduğunu vurgulamışlardır. Diğer amaçların ise sosyalleşme-diğer çocuklarla kaynaşma %29, eğitim %23, çeşitli etkinliklere katılım %7 ve bağımsızlık %5 olduğunu belirtmişlerdir. Aileler okul öncesi dönemde her ne kadar bilişsel gelişimin ve akademik becerilerin desteklenmesini ön plana çıkarsa da Fernandez-Berrocal ve Santamaria (2006) yaptıkları çalışmada, sosyal etkileşim ve bilişsel gelişim arasında güçlü bir ilişki olduğuna yönelik bulgulara ulaşmışlardır. Gathercoal ve Crowell (2000), çocukların çok azının toplumun değerlerine uygun davranışları ve sosyal becerileri kazandıracak ailelerden geldiklerini belirtmektedirler. Okul öncesi çocuklarda sosyal gelişimin desteklenmesi sonraki yıllardaki sosyal etkinliklerin alt basamağını oluşturmaktadır (Holland ve Merrell, 1998:169). Çocuğun kazanması

gereken sosyal beceriler zamanında kazanılmadığında bu becerilerin sonraki yıllarda kazanılması da zorlaşabilmektedir. Araştırma sonucunda anne görüşlerine göre çocukların sosyal uyum ve becerilerinde okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin etkili olmadığı sonucu ortaya çıkmışsa da yapılan araştırmalar okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Squires, 2003:3; Roche-Decker, 2004:3; Webster-Stratton ve Reid, 2004:96; Herrera ve Little, 2005:78; Powell vd., 2006:27; Corso, 2007:52; Gülay ve Akman, 2009:57).

Tablo 2. Öğretmen görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi ile çocukların sosyal uyum ve beceri puan farklarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	OÖE Kurumuna Devam Süresi	N	Sıra Ortalama	U	p
Uyum	1. İlk Yılı	55	48,19	1110,5	0,016*
	2. İki yıl ve üzeri	55	62,81		
Uyumsuzluk	1. İlk Yılı	55	60,70	1226,5	0,085
	2. İki yıl ve üzeri	55	50,30		

*p<.05

Tablo 2 incelendiğinde; öğretmen görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılı olan çocuklar ile iki yıl ve daha fazla süredir devam eden çocuklar arasında sosyal uyum puanları ($U_{(1-2)}= 1110,5$, $p<.05$) açısından anlamlı bir farklılık görülürken, sosyal uyumsuzluk puanları ($U_{(1-2)}= 1226,5$, $p>.05$) açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu sonuç, okul öncesi eğitim kurumuna iki yıl ve daha fazla süre devam eden çocukların sosyal uyum ve becerilerinin, okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılı olan çocuklardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre, çocukların sosyal uyum becerileri yükseldiğinde, sosyal uyumsuzluk becerilerinin düştüğü söylenebilir.

Connell ve Prinz (2002), McClelland ve Morrison (2003), çocukların yeni sosyal beceriler kazanmalarında ve var olan sosyal becerilerinin geliştirilmesinde okul öncesi eğitimin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Uğur (1998), okul öncesi eğitimin sosyalleşme üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitim alan çocukların, almayanlara göre sosyalleşmede daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur. Çimen (2000) üniversite anaokullarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerinde anlamlı fark yaratan değişkenleri incelediği araştırmada, okul öncesi eğitim kurumuna devam süresinin çocukların psiko-

sosyal gelişim puanlarında anlamlı bir farklılık yarattığını saptamıştır. Atılğan (2001) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen ilköğretim 1. kademe 1. devre öğrencilerinin sosyal beceri özelliklerini karşılaştırdığı araştırmada, bireysel özellikler ve sosyal beceri özellikleri boyutunda okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrenciler arasında, okul öncesi eğitim alan grubun lehine anlamlı bir fark olduğunu belirlemiştir. Peisner-Feinberg vd. (2001) dört-sekiz yaş arası çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini inceledikleri boylamsal araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarında verilen nitelikli eğitimin çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Gizir (2002), dört-beş yaş çocuklarında işbirliği ve sosyal ilişkileri inceleyen araştırmasında iki ve daha fazla yıldan beri anaokuluna devam eden çocukların puanlarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Özbek (2003), okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların ilköğretim birinci sınıftaki sosyal gelişim düzeylerini öğretmen görüşüne dayalı olarak ortaya koymayı amaçladığı araştırmasında, okul öncesi eğitim alan çocukların “ilişkiyi başlatma ve sürdürme, grupla iş yapabilme, duygulara yönelik, stres durumuyla başa çıkma, plan yapma ve problem çözme ve özdenetimini koruma becerilerinin”, okul öncesi eğitim almayan çocuklara göre daha fazla gelişmiş olduğunu ortaya çıkarmıştır. Dinç ve Gültekin (2003), okul öncesi eğitimin çocukların sosyal gelişimine etkilerini öğretmen görüşleri çerçevesinde inceledikleri araştırma sonucunda, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden dört-beş yaş çocuklarının sosyal gelişim düzeylerinin ortamın üstünde gelişmiş olduğunu belirlemişlerdir. Schaefer vd. (2004), okul öncesi çocukların davranış öğrenme durumlarının değerlendirilmesine yönelik yaptıkları araştırmada, okul öncesi çocukların davranış öğrenmedeki uyumu ile sosyal becerileri arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Güven vd. (2006), okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeylerini karşılaştırdıkları araştırmada, okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal uyum puanlarının okul öncesi eğitim almayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özgüllük (2006), tam gün ve yarım gün eğitim veren okul öncesi eğitim kurumlarına giden beş-altı yaş çocuklarının, devam ettikleri programların eğitim sürelerinin sosyal ve duygusal gelişimleri üzerindeki etkilerini incelediği araştırmada, tam günlük eğitim programına devam eden çocukların yarım günlük eğitim programına devam eden çocuklardan, sosyal ve duygusal yönden daha gelişmiş olduklarını tespit etmiştir. Kapıkıran vd. (2006) yaptıkları durum tespit çalışmasında, okul öncesi eğitim kurumuna ikinci kez devam eden çocukların ilk kez devam edenlerden daha çok sosyal becerilere sahip olduklarını belirlemişlerdir. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri üzerinde etkili olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

Tablo 3. Anne ve öğretmen görüşlerine göre çocukların sosyal uyum ve beceri puan farklarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Görüşler	N	Sıra Ortalama	U	p
Uyum	Anne	110	114,65	5594,0	0,333
	Öğretmen	110	106,35		
Uyumsuzluk	Anne	110	99,30	4818,5	0,009*
	Öğretmen	110	121,70		

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde; anne ve öğretmen görüşleri arasında çocukların sosyal uyum puan ortalamaları arasındaki ($U_{(A-Ö)}= 15594$, $p>.05$) farkın anlamlı olmadığı, sosyal uyumsuzluk puan ortalamaları arasındaki ($U_{(A-Ö)}= 4818,5$, $p<.05$) farkın ise anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuç, çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri açısından anne ve öğretmenlerin benzer görüşlere sahip olduğunu, ancak çocukların sosyal uyumsuzluk düzeyleri açısından annelerin öğretmenlere göre daha ılımlı olduklarını göstermektedir. Bu sonuca göre, öğretmenlerin çocukların sosyal uyum ve becerilerini değerlendirmede annelere göre daha objektif oldukları söylenebilir. Fox ve Boulton (2005) sosyal beceri maddelerini bireyin kendisi, arkadaşları, ebeveynleri ve öğretmenleri doldurduğunda farklı algılamaların olduğunu saptamışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Anne ve öğretmen görüşlerine göre çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda, anne görüşlerine göre okul öncesi eğitime devam süresi ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, öğretmen görüşlerine göre ise iki yıl ve daha fazla süredir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar lehine sosyal uyum puanları açısından anlamlı bir farklılık olduğu ($p<.05$) belirlenmiştir. Ayrıca anne ve öğretmen görüşleri arasında, sosyal uyumsuzluk açısından anlamlı bir fark olduğu ($p<.05$) saptanmıştır.

Okul öncesi dönem, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin desteklendiği, izin isteme, akranlarıyla işbirliği içinde oynama, paylaşma, özür dileme gibi temel sosyal becerileri kazanma fırsatlarını yakaladıkları, problem durumlarla sık sık karşı karşıya gelip bunlara çeşitli çözüm yolları aradıkları bir dönemdir. Çocuklar ne kadar uzun süre okul öncesi eğitim

kurumuna devam ederlerse, bilişsel, dil, psikomotor, sosyal ve duygusal gelişim alanları da o ölçüde olumlu yönde desteklenecektir.

Bu doğrultuda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Anne babaların, çocuklarının sosyal uyum ve becerilerini geliştirmek ve sosyal deneyim kazanmalarını sağlamak amacıyla, ev ortamını zenginleştirme girişimleri aile katılım çalışmaları ile desteklenebilir.

- Çocukların sosyal uyum ve becerilerini desteklemek için yazılı basın (kitap, gazete, dergi, broşür vb.), görsel ve işitsel basın (radyo, televizyon, internet) kullanılarak hazırlanacak yayım ve yayımlarla anne-babalar ve öğretmenler bilgilendirilebilir.

- Anne-babaların ve öğretmenlerin sosyal uyum ve beceriler konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla seminerlere, konferanslara vb. etkinliklere katılımları desteklenebilir.

- Öğretmenlerin hizmet içi eğitim kursları aracılığıyla çocukların sosyal uyum ve becerilerini nasıl destekleyecekleri konusunda bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.

- Okul öncesi eğitim kurumlarında, öğretmenlere yönelik sosyal uyum ve beceri eğitim programları oluşturularak etkili iletişim biçimleri kazandırılabilir ve bu eğitim okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerini olumlu yönde etkileyebilir.

- Okul öncesi dönemde çocukların bilişsel, dil, psikomotor, sosyal ve duygusal gelişim alanlarının desteklenmesi amacıyla, daha uzun süre okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanmaları sağlanabilir.

- Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesi, sosyal beceri yetersizliklerinin giderilmesi ve bu becerilerin geliştirilmesine yönelik etkili ve uygun sosyal beceri programlarının hazırlanması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

AKMAN, Berrin. ve GÜLAY, Hülya. (2008), "A Comparison of Social Skills of 6-Year Old Unprotected Children and 6-Year Old Children Living with Their Family", *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 11(19), 23-29.

ATILGAN, Günseli. (2001), *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim 1. Kademe 1. Devre Öğrencilerinin Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

AVCIOĞLU, Hasan. (2007), "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (4-6 Yaş)", *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 87-101.

- AVŞAR, Züleyha. ve ÖZTÜRK-KUTER, Fusun. (2007), “Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi (Uludağ Üniversitesi Örneği)”, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 197-206.
- BREWER, Jo Ann. (2007), *Early Childhood Education, Preschool Through Primary Grades*, Sixth Edition. Pearson Education-Allyn & Bacon, USA.
- BOYLE, Elizabeth A. (2006), *The Effects of Parent-Child Early Literacy Intervention on Children’s Phonemic Awareness and Preliteracy Skills*, Unpublished Doctoral Dissertation. Baltimore, Maryland: The John Hopkins University.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener., KILIÇ-ÇAKMAK, Ebru., AKGÜN, Özcan E., KARADENİZ, Şirin. ve DEMİREL, Funda. (2009), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. (2009), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- CHOI, Dong Hwa. and KIM, Juhu. (2003), “Practicing Social Skills Training for Young Children with Low Peer Acceptance: A Cognitive-Social Learning Model”, *Early Childhood Education Journal*, 31(1), 41-46.
- CONNELL, Christian. M. and PRINZ, Ronald. J. (2002), “The Impact of Childcare and Parent- Child Interactions on School Readiness and Social Skills Development for Low-Income African American Children”, *Journal of School Psychology*, 40(2), 177-193.
- COOK, Mary. N. (2003), “Social Skills Training in Schools”, *Counseling and Human Development*, 36(2-Oct.), 1–12.
- CORSO, Robert. M. (2007), “Practices for Enhancing Children’s Social-Emotional Development and Preventing Challenging Behavior”, *Gifted Child Today*, 30(3), 51-56.
- ÇİMEN, Serap. (2000), *Ankara’da Üniversite Anaokullarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DENHAM, Susanne. A. and WEISBERG, Roger. P. (2005), “Social-Emotional Learning in Early Childhood”, (Ed.) CHESEBROUGH, Elda., KING, Patricia., BLOOM, Martin. and GULLOTTA, Thomas. P., *A Blueprint for the Promotion of Pro-Social Behavior in Early Childhood*. p.13–51. Springer-Verlag, New York.
- DİNC, Berrin. ve GÜLTEKİN, Mehmet. (2003), “Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri”, *Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı*. Ankara: YA-PA Yayınları.
- DURUALP, Ender. (2009), *Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi: Çankırı Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- DURUALP, Ender. ve ARAL, Neriman. (2010), "Altı Yaşındaki Çocukların Sosyal Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 160-172.
- EKİNCİ-VURAL, Deniz. (2006), *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- FERNANDEZ-BERROCAL, Pablo. and SANTAMARIA, Carlos. (2006), "Mental Model in Social Interaction", *The Journal of Eksperimental Education*, 74(3), 229-248.
- FOOD, Hugh., HOWE, Christine., CHEYNE, Bill., TERRAS, Melody., RATTRAY, Catherine. (2000), "Pre-School Education: Parents' Preferences, Knowledge and Expectation", *International Journal of Early Years Education*, 8(3), 189-204.
- FOX, Claire. L. and BOUKTON, Michael. J. (2005), "The Social Skills Problems of Victims of Bullying: Self, Peer and Teacher Perceptions", *British Journal of Educational Psychology*, 75, 313-328.
- GATHERCOAL, Paul. and CROWELL, R. (2000), "Judicious Discipline", *Kappa Delta Pi Record*, 36(4), 173-177.
- GİZİR, Zühal. (2002), *Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yas Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi ile Benlik Saygısı Arasında İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GREENE, John, O. and BURLESON, Brant, R. (2003), *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, USA.
- GÜL, Gülbahar. (2003), "Öğrencinin Benlik Kavramının Gelişiminde Öğretmenin Rolü", *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 77, 8-11.
- GÜLAY, Hülya. ve AKMAN, Berrin. (2009), *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- GÜNİNDİ, Nilgün. (2008), *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Becerileri ile Anne-Babalarının Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GÜVEN, Yıldız., ÖNDER, Alev., SEVİNÇ, Müzeyyen., AYDIN, Oktay., UYANIK-BALAT, Gülden., PALUT, Birsen., BİLGİN, Hülya., ÇAGLAK, Saime. ve DİBEK, Esin. (2006), *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması, I. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi Kongre Kitabı*, 2, 323-337.
- HERRERA, Maite. and LITTLE, Emma. (2005), "Behaviour Problems Across Home and Kindergarten in an Australian Sample", *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, 5, 77-90.

- HOLLAND, Melissa. L. and MERRELL, Kenneth. W. (1998), “Social-Emotional Characteristics of Preschol-Aged Children Referred for Child Find Screening and Assesment: A Comparative Study”, *Research in Developmental Disabilities*, 19(2), 167–179.
- HONG, Yonghee. (2004), “Culturel Meaning of Group Discussions on Problematic Moral Stuations in Korean Kindergarten Classrooms”, *Journal of Research in Childhood Education*, Spring. http://findarticles.com/p/articles/mi_hb1439/is_3_18/ai_n29091077/?tag=content;coll (14.09.2011).
- İŞİK, Murat. (2007), *Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- JOHNS, Beverley, H., CROWLEY, E. Paula. and GUETZLOE, Elenaor. (2005), “The Central Role of Teaching Socisl Skills”. *Focus on Exceptional Children*. 37(8- April), 1–8.
- KAPIKIRAN, Necla. A., İVRENDİ, Asiye. B. ve ADAK, Atiye. (2006), “Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum saptaması”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 20-28.
- KURT, Fusun. (2007), *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Becerilerine Proje Yaklaşımlı Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- LAWHON, Tommie. and COBB, Jeanne. B. (2002), “Routines That Build Emergent Literacy Skills in Infants, Toddlers, and Preschoolers”, *Early Childhood Education Journal*, 30(2), 113-118.
- MACCOBY, Eleanor, E. (2000), “Parenting and its Effects on Children: on Reading and Misreading Behavior Genetics”, *Annual Review of Psychology*, 51, 1–27.
- McARTHUR, Janice, R. (2002), “The Why, What, and How of Teaching Children Social Skills”, *The Social Studies*, 93(4), 183-185.
- McCLELLAND, Megan. M. and MORRISON, Frederick. J. (2003), “The Emergence of Learning Related Social Skills in Preschool Children”, *Early Childhood Research Quarterly*, 18(2), 206-224.
- ÖZBEK, Ayşegül. (2003), *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen Çocukların İlköğretim Birinci Sınıfta Sosyal Gelişim Açısından Öğretmen Görüşüne Dayalı Olarak Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- ÖZGÜLLÜK, Gülben. (2006), *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Tam ve Yarım Günlük Eğitimi Programlarına Göre 5-6 yas Grubu Çocukların Sosyal ve Duygusal Gelişiminin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- PEISNER-FEINBERG, Ellen. S., BURCHINAL, Margaret. R., CLIFFORD, Richard. M., CULKIN, Mary. L., HOWES, Carolle., KAGAN, Sharon L. and YAZEJIAN, Noreen. (2001), “The Relation of Preschool Child-Care Quality to Children's Cognitive and Social Developmental Trajectories through Second Grade”, *Child Development*, 72(5), 1534-1553.

- POWELL, Diane., DUNLAP, Glen. and FOX, Lise. (2006), "Prevention and Intervention for Challenging Behaviors of Toddlers and Preschoolers", *Infant & Young Children*, 19(1), 25–35.
- ROCHA-DERKER, Mariana. S. (2004), *The Development and Validation of The Proactive Assesment of Social Skill for Preschool Children*, Unpublished Doctoral Dissertation, The College of Education and the School of Universty of Oregon, Oregon.
- SCHAEFER, Barbara. A., SHUR, Kimberely. F., MACRI-SUMMERS, Maria. and MACDONALD, Scoot. L. (2004), "Preschool Children's Learning Behaviors, Concept Attainment, Social Skills, and Problem Behaviors: Validity Evidence for Preschool Learning Behaviors Scale Scores", *Journal of Psychoeducational Assessment*, 22(1), 15–32.
- SHAPIRO, Lawrence. E. (2004), *Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirmek: Anne Babalar İçin Duygusal Zeka Rehberi* (Çev.) Ümran Kartal, Varlık Yayınları, İstanbul.
- SHEDD, Megaine. K. (2005), *Parent Behavior Change in Developing Literacy Skills in Young Children*, Unpublished Master's Thesis, Michigan State University, Michigan.
- SQUIRES, Jane. (2003). The Importance of Early Identification of Social and Emotional Difficulties In Preschool Childreen. *Early Identification Program*, p.1–29. University of Oregon Eugene, Oregon USA.
- TOKUÇ, Hülya. (2007), *Anne ve Babaların Okul Öncesi Eğitim Hakkındaki Görüş ve Beklentilerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- UĞUR, Hasan. (1998), *Anasınıfı Eğitiminin Sosyalleşmedeki Rolü ve Öğrencileri Sosyalleştirme Açısından Özel ve Devlet Anasınıflarının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- UTAY, Joe. and UTAY, Carol. (2005), "Improving Social Skills: A Training Presentation to Parents", *Education*, 126(2), 251-258.
- WEBSTER-STRATTON, Carolyn. and REID, Jamila. M. (2004), "Strengthening Social and Emotional Competence in Young Children-The-Foundation for Early School Readiness Years Classroom Social Skill nd Problem-Solving Curriculum", *Infant and Young Children*, 17(2), 96–113.
- WINSLER, Adam. and WALLACE, Gregory L. (2002). "Behavior Problems and Social Skills in Preschool Childre: Parent-Teacher Agreement and Relations whit Classroom Observations", *Early Education & Development*, 13(1), 41-58.
- WORTHAM, Sue. C. (2005), *Early Childhood Curriculum: Developmental Bases for Learning and Teaching*, (4th Edition). Merril an Imprint of Prentice Hall, Upper Saddle River, N.J.